

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้จาก เอกสาร บทความและ รายงานการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปรวบรวมและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- ตอนที่ 1 ความจริงใจในการตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความจริงใจในการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์
- ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อกระทงทางบวกและทางลบ

ตอนที่ 1 ความจริงใจในการตอบแบบสอบถาม

1.1 วิธีตรวจสอบความจริงใจ

การใช้แบบสอบถามและใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น เป็นวิธีการที่นักวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย นักวิจัยได้พยายามหาวิธีการตรวจสอบความจริงใจในการตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง และถูกต้องมากยิ่งขึ้น วิธีการในการตรวจสอบความจริงใจนั้น ได้มีการศึกษาและพัฒนามาเป็นลำดับ โดยเริ่มจากแบบสอบถามประเภทวัดบุคลิกภาพและแบบวัดทัศนคติ นักวิชาการหลายท่านได้พยายามคิดค้นหาเทคนิควิธีในการตรวจสอบคำตอบที่จริงใจ รวมทั้งหาวิธีที่จะป้องกันไม่ให้ผู้ตอบตอบแบบบิดเบือนจากสภาพความเป็นจริง วิธีการตรวจสอบคำตอบมีอยู่หลายวิธีแต่ละวิธีมีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกันไป แนวความคิดและวิธีการในการตรวจสอบคำตอบที่มีผู้นิยมใช้ มีดังนี้

สำหรับแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยมีการแทรกวิธีการตรวจสอบความจริงใจในการตอบ มีอยู่หลายแบบสอบถามด้วยกัน

แบบสอบชุด MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory) ในแบบสอบชุดนี้มีข้อกระทง ซึ่งให้ผู้ตอบตอบได้ 3 ลักษณะ คือ ผู้ตอบมีลักษณะตามข้อความที่ถาม คือ T (true) ผู้ตอบไม่มีลักษณะตามที่ถาม คือ F (false) และผู้ตอบไม่เลือกตอบเลย (cannot say) ในบรรดาข้อกระทงทั้งหมดที่ถามนั้น มีส่วนหนึ่งที่สร้างขึ้นเพื่อตรวจสอบความจริงใจในการตอบโดยเฉพาะด้วยแทรกอยู่ทั้งหมด 4 ประเภท คือ

1. คะแนนที่น่าสงสัย (Question Score: ?) หมายถึง จำนวนครั้งที่ผู้ตอบปล่อยให้ว่างไว้ โดยไม่แสดงความคิดเห็นว่า ใช่ (T) หรือไม่ใช่ (F) ซึ่งถ้าคำตอบประเภทนี้มีมากจะทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบคะแนนได้ และถือว่าเป็นคำตอบที่ไม่สมบูรณ์ (invalid answer)
2. คะแนนโกหก (Lie Score: L) คือ คะแนนรวมที่ได้จากข้อกระทงซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ (improbable answer) ถ้าผู้ตอบได้คะแนนสูงในข้อเหล่านี้แสดงว่า ตอบเพื่อให้ตนเองมีลักษณะที่ดีเกินความเป็นจริง (fake good) ถือเป็นคำตอบที่ไม่จริงใจ
3. คะแนนความจริง (Validity Score: F) เป็นคะแนนรวมจากข้อกระทงซึ่งผู้ตอบกลุ่มมาตรฐานทั่วไปไม่ค่อยเลือกตอบ ถ้าผู้ตอบได้คะแนนสูงในข้อเหล่านี้ แสดงว่าเป็นคำตอบที่เชื่อถือไม่ได้ เป็นคนสะเพร่า ขาดความเชื่อมั่นและไม่เข้าใจในลักษณะของตนเอง
4. คะแนนปรับแก้ (Correction Score: K) ได้แก่ คะแนนจากข้อกระทงซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กันระหว่าง F และ L กล่าวคือ ถ้าได้คะแนนสูงในข้อเหล่านี้แสดงว่า ตอบยกยอตนเองเกินความเป็นจริง (fake good) และถ้าได้คะแนนต่ำก็แสดงว่า ตอบแบบแก้ล้างให้ตนเองไม่ดี (fake bad)

คะแนนที่น่าสงสัย (Question Score) เป็นแบบอย่างหนึ่งของเซตคำตอบ (response set) ของแต่ละบุคคล คะแนนที่ได้มาจึงน่าสงสัย เพราะให้ค่าความเที่ยงต่ำ เปรียบเทียบและจำแนกได้ยาก ตัวอย่างคำตอบในลักษณะนี้ ได้แก่ การที่ผู้ตอบเลือกคำตอบเดียวกันในทุกข้อ เป็นต้น เซตคำตอบที่อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง มีหลายอย่าง เช่น การตอบตามความปรารถนาของสังคม (social desirability) การตอบแบบภาวะจำยอมเงี่ยบ ๆ (acquiescence) การตอบแบบเดาสุ่ม (guessing) และ

การตอบแบบต้องการความเร็วโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง เป็นต้น (Mehrens and Lehman, 1978)

แบบสำรวจชุด CPI (California Psychological Inventory) แบบสำรวจชุดนี้ประกอบไปด้วยข้อกระทงทั้งหมด 480 ข้อ แบ่งคะแนนออกเป็น 18 ประเภทโดยแบ่งเป็นคะแนนที่ใช้ตรวจสอบความจริงใจในการตอบอยู่ 3 ประเภท คือ

1. การเป็นอยู่ดี (sense of well-being: Wb) ได้แก่ คะแนนจากคำตอบที่ผู้ตอบแกล้งตอบว่าตนเองเป็นคนไม่ดี (fake bad)
2. ความประทับใจในด้านดี (good impression : Gi) ได้แก่ คะแนนจากคำตอบที่ผู้ตอบแกล้งตอบยกยอตนเองดีเกินความเป็นจริง (fake good)
3. การเลือกร่วมกัน (communality: Cm) ได้แก่ คะแนนจากข้อที่เลือกคำตอบซึ่งตรงกันกับผู้ตอบส่วนมาก

แบบสำรวจชุด Kuder Interest Inventory คะแนนที่ถือเป็นเกณฑ์การตรวจสอบความจริงใจในการตอบแบบสำรวจชุดนี้ ได้จากการนับจำนวนคำตอบที่ผู้ตอบไม่ค่อยเลือกตอบ ผู้ที่ตอบได้คะแนนสูงสุดจากข้อกระทงเหล่านี้แสดงว่าตอบอย่างสุ่ม ไม่ตั้งใจตอบ

แบบสำรวจชุด MCI (Minnesota Counselling Inventory) เป็นแบบสำรวจที่ใช้ในการบริการให้คำปรึกษาหารือ แบบสำรวจชุดนี้จะมีคะแนนตรวจสอบคำตอบอยู่ 2 ประเภท คือ

1. คะแนนที่น่าสงสัย (Question Score: ?) ได้แก่ จำนวนครั้งที่ผู้ตอบเว้นคำตอบว่างไว้ ถ้าผู้ตอบเว้นคำตอบไว้มาก คำตอบของเขาเป็นที่น่าสนใจ ควรจะมีการทดสอบใหม่ในภายหลังอีกครั้งหนึ่ง
2. คะแนนความตรง (Validity Score: V) เป็นคะแนนที่ได้จากข้อกระทงซึ่งถือว่าเป็นที่ยอมรับของสังคมสูงมาก คนที่ได้คะแนนสูงในข้อกระทงเหล่านี้แสดงว่า แกล้งตอบแบบยกยอตนเองเกินความเป็นจริง

แบบสอบชุด CEI (Test of the Charator Education Inquiry) ส่วนใหญ่ของข้อกระทงในแบบสอบถามชุดนี้ ใช้วัดความซื่อสัตย์ของผู้ตอบ ตัวอย่างการทดสอบ เช่น ให้ผู้ตอบ ๗ แบบทดสอบธรรมดาทั่วไป เมื่อทำเสร็จเก็บกระดาษคำตอบมาถ่ายสำเนาไว้ทุกแผ่น โดยไม่ให้ผู้ตอบรู้เห็นด้วย หลังจากนั้นส่งกระดาษคำตอบต้นฉบับให้ผู้ตอบแต่ละคนตรวจคะแนนเองตามคำตอบ ซึ่งผู้ดำเนินการสอนเป็นผู้เฉลยให้ นำคะแนนที่ผู้ตอบแต่ละคนได้รับ มาตรวจสอบกับคำตอบที่ถ่ายสำเนาไว้ว่า ได้คะแนนตรงกันหรือไม่ ถ้าตรงกันก็แสดงว่า ผู้ตอบมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ลักษณะแบบสอบถามประเภทนี้ เรียกว่าเป็นแบบสอบถามประเภทสร้างสถานการณ์ (Situational test) โดยสร้างสภาพการณ์ที่คล้ายคลึงกับความเป็นจริงขึ้นมา แล้วคอยศึกษาพฤติกรรมของผู้ตอบ ซึ่งจะสะท้อนถึงลักษณะหลายอย่างรวมทั้งความซื่อสัตย์ ด้วยการสอบสัมภาษณ์หรือการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็อาศัยหลักการในทำนองเดียวกันนี้

แบบสอบชุด EPPS (Esward Personal Preference Schedule) แบบสอบชุดนี้ใช้วิธีการตรวจสอบคำตอบ โดยใช้ข้อความที่ซ้ำกันสลับไว้ในข้อคำถามต่าง ๆ มีข้อที่ซ้ำกัน 15 ข้อ ถ้าผู้ตอบตอบข้อที่ซ้ำกันตรงกันมาก แสดงว่าคำตอบของเขาคงที่ เขาตั้งใจตอบ ถ้าตอบตรงกันน้อยก็แสดงว่าผู้ตอบไม่ตั้งใจตอบจริง

โดนัลด์ ที แคมป์เบลล์ (Donald T. Campbell, 1950) ได้เสนอแนะการสร้างแบบสอบชุดวัดข่าวสาร (Information test) เพื่อวัดทัศนคติว่าให้สร้างเป็นข้อสอบแบบปรนัย โดยใช้ข้อคำถามที่ยากมากหรือใช้เนื้อหาที่ผู้ตอบมีประสบการณ์น้อยมาก แบบสอบประเภทนี้ ตั้งอยู่บนข้อตกลงที่ว่าทิศทางในการเดาคำตอบของผู้ตอบ จะเป็นสิ่งชี้ให้เห็นถึงทัศนคติหรือบุคลิกภาพของผู้ตอบ จัดเป็นแบบสอบถามที่ซ่อนจุดมุ่งหมายที่แท้จริงเอาไว้ (disguise the purpose) ตัวอย่างเช่น ให้ผู้ตอบเลือกรายชื่อหนังสือที่เคยอ่านดูผิวเผินคล้ายกับว่าจะเป็นการสำรวจความสนใจ แต่แท้จริงแล้วต้องการวัดความจริงใจของผู้ตอบ โดยในรายชื่อของหนังสือทั้งหมดจะมีชื่อหนังสือบางเล่มที่ไม่มีตัวตนจริง ๆ แทรกไว้ด้วย ถ้าผู้ตอบเลือกชื่อหนังสือเหล่านี้ แสดงว่าเป็นคนที่ไม่มีความจริงใจในการตอบ

วิธีการตรวจสอบคำตอบที่สำคัญอีกวิธีหนึ่งคือ ใช้การวิเคราะห์เหตุผลตากหลังตรรกบท (syllogism) โดยตั้งอยู่บนข้อสรุป (conclusion) ซึ่งได้จากมูลเหตุ (premises) จะสะท้อนถึงบุคลิกภาพและความต้องการของผู้ตอบ วิธีการนี้จะให้ผู้ตอบสรุปคำตอบจากสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกันตามตรรกบท 2 ครั้ง เพื่อเปรียบเทียบกับกรให้เหตุผล ในตอนแรกเป็นข้อความที่ต้องการจะวัดทัศนคติจริง ๆ ส่วนการให้เหตุผลในครั้งที่ 2 เป็นการให้เหตุผลตามหลักตรรกบทเชิงควบคุม (control syllogism) คำตอบที่ผู้ตอบตอบแตกต่างกันในตัวเลือก ซึ่งเป็นข้อสรุปที่คล้ายคลึงกัน จะเป็นคำตอบที่แสดงถึงความไม่คงที่ หรือความไม่จริงจังใจของผู้ตอบ

นอกจากจะใช้วิธีการตรวจสอบคำตอบดังที่กล่าวมาแล้ว นักวิชาการบางท่านยังได้สนใจในการที่จะแสวงหาวิธีการป้องกันสภาพการตอบที่บิดเบือนจากความเป็นจริงอีกด้วยแบบสอบที่ให้ผู้ตอบเขียนคำตอบลงไปเอง เช่น แบบเติมคำ หรือคำถามแบบปลายเปิด จะช่วยลดการตอบแบบเดาสุ่ม การตอบอย่างมีทิศทางของคำตอบหรือการแก้งตอบลงได้ แบบสอบที่มีคำตอบในแต่ละข้อเหมือนกันหมด เช่น มีคำตอบอยู่ในลักษณะสเกลที่มีน้ำหนักคะแนนลดหลั่นกันลงมาตามลำดับ แบบสอบประเภทนี้ง่ายต่อการที่ผู้ตอบจะแก้งตอบให้คำตอบไปในทิศทางในทิศทางหนึ่งได้ ดังนั้นจึงควรสร้างข้อกระทงที่มีลักษณะไปในทางที่ดี (positive) และในทางกลับกัน (negative) จำนวนเท่า ๆ กัน หรือไม่ก็ควรเป็นข้อความที่มีลักษณะไปในทิศทางเดียวกันหมดทุกข้อ

มีวิธีการหนึ่งที่นักวัดและประเมินผลใช้ในการสร้างข้อกระทงในแบบวัดทัศนคติและแบบวัดบุคลิกภาพ วิธีการนี้เรียกว่าการบังคับให้ตอบ (force-choice technique) ลักษณะของข้อกระทงที่ใช้วิธีการนี้คือ ใช้ข้อความที่มีลักษณะไปในทิศทางเดียวกัน และมีน้ำหนักของข้อความใกล้เคียงกัน ในข้อกระทงหนึ่ง ๆ อาจมีข้อความ 2, 3 หรือ 4 ข้อความก็ได้ ผู้ตอบจะแก้งตอบเพื่อให้คำตอบของเขาเป็นไปในทิศทางในทิศทางหนึ่งได้ยาก เนื่องจากข้อความต่าง ๆ ที่ถือเป็นตัวเลือกนั้นมีลักษณะน้ำหนักคะแนนใกล้เคียงกันมาก นอกจากนั้นวิธีการที่จะช่วยให้ได้คำตอบที่จริงจังที่สำคัญที่สุดก็คือ การเพิ่มแรงจูงใจในตัวผู้ตอบ เช่นสร้างความคุ้นเคยกับผู้ตอบ ให้สิ่งของตอบแทน หรือการสัญญาว่าคำตอบของเขาจะไม่มีผลเสียใด ๆ ต่อตัวเขาเลย (Mehrens and Irvin J. Lehman, 1978)

ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความจริงใจในการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์

งานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบความจริงใจของผู้ตอบ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการแก้งตอบ สเกลวัดความพึงปรารถนาของสังคม เซทคำตอบ และความคงที่ของผู้ตอบ ซึ่งพอสรุปได้พอสังเขป ดังนี้

งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องการวัดความพึงปรารถนาของสังคม (Social desirability Scale)

เอ็ดเวิร์ด (Edwards) ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่บุกเบิกในการสร้างสเกลวัดความพึงปรารถนาของสังคม เขามีความเชื่อว่าการตอบแบบสอบถามหรือแบบสอบถามนั้น ผู้ตอบบางคนจะตอบคล้อยตามความพึงปรารถนาของสังคม โดยไม่ได้คำนึงถึงความคิดเห็นที่แท้จริงของตน คำตอบที่ได้จึงเชื่อถือได้น้อย เพราะไม่ใช่คำตอบที่แท้จริงของเขา เพื่อเป็นการตรวจสอบคำตอบและจำแนกบุคคลที่ขอบคล้อยตามความพึงปรารถนาของสังคม เอ็ดเวิร์ด จึงได้ทดลองสร้างสเกลวัดความพึงปรารถนาของสังคมขึ้น ในปี ค.ศ. 1957 โดยเลือกข้อกระทงมาจากแบบสอบชุด MMPI จำนวน 79 ข้อ ข้อกระทงเหล่านี้ได้รับการพิจารณา จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน เห็นพ้องต้องกันว่าวัดความพึงปรารถนาของสังคม จากการวิเคราะห์รายข้อ โดยเทียบค่าสหสัมพันธ์กับคะแนนรวม ทำให้ตัดข้อกระทงเหลือเพียง 39 ข้อ นำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างชาย 84 คน หญิง 108 คน ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.2 และ 27.1 ส่วนความเที่ยงแบบแบ่งครึ่งมีค่าเท่ากับ 1957)

ผลการวิจัยของเอ็ดเวิร์ด ทำให้บอริสโลว์ (Borislow) ซึ่งสนใจในสเกลวัดความพึงปรารถนาของสังคมเช่นเดียวกัน นำแบบสอบชุด EPPS ของเอ็ดเวิร์ด มาใช้เป็นเครื่องมือทดสอบ กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน เป็นชาย 9 คน หญิง 10 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย แบ่งการตอบออกเป็น 2 ครั้ง การตอบครั้งแรกผู้ตอบได้รับการชี้แจงให้ตอบตามลักษณะความเป็นจริง 2 สัปดาห์ต่อมา กลุ่มตัวอย่างถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นกลุ่มควบคุมได้รับการชี้แจงให้ตอบตามความเป็นจริงเหมือนในครั้งแรก กลุ่มที่ 2 ได้รับคำชี้แจงให้เลือกตอบในสิ่งอื่นเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม (Social desirability) และ

กลุ่มที่ 3 ได้รับคำชี้แจงให้เลือกคำตอบ ซึ่งผู้ตอบเองต้องการจะให้ตนเองมีบุคลิกลักษณะเช่นนั้น (personal desirability) กระดาษคำตอบทั้ง 2 ครั้ง ไม่มีการเขียนชื่อผู้ตอบไว้ แต่ใช้การระบุเป็นโค้ด (Code) แทน ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ผู้ตอบสามารถแก้คำตอบแบบสับสน EPPS ได้ทั้งภายใต้คำชี้แจงที่ให้ผู้ตอบตอบตามความพึงปรารถนาของสังคม และตามความต้องการของตนเอง
2. ชุดข้อกระทงของแบบสับสน EPPS ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบบังคับให้ตอบ (force-choice) ช่วยลดการแก้คำตอบที่น้อยลง (Borislav, 1958)

ต่อมา คราวน์ และมาร์โลว์ (Crown and Marlow) ได้ทดลองสร้างสเกลวัดความพึงปรารถนาของสังคมขึ้น โดยครั้งแรกเขาสร้างข้อคำถามขึ้นทั้งหมด 50 ข้อ แบ่งเป็นข้อคำถามซึ่งถูกต้องตามหลักประเพณีแต่บางที่ก็ไม่ถูกต้องตามหลักความจริง 25 ข้อ และอีก 25 ข้อ เป็นข้อความที่ถูกต้องตามหลักความเป็นจริง แต่ไม่เป็นที่ยอมรับตามหลักประเพณี หลังจากนั้นได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตัดสิน แล้วนำไปทดสอบกับนักศึกษาวิชาจิตวิทยา กลุ่มหนึ่งทำการวิเคราะห์รายข้อ ได้ข้อความที่ใช้ได้เหลือ 33 ข้อ แบ่งเป็นข้อความในทิศทางบวก 18 ข้อ และอีก 15 ข้อ เป็นข้อความในทิศทางลบ มีค่าความเที่ยงแบบความคงที่ภายในเท่ากับ .88 และมีค่าความเที่ยงแบบวัดซ้ำ โดยทิ้งช่วงห่าง 1 เดือน เท่ากับ .88 เช่นเดียวกัน เกณฑ์ปกติได้จากการทดสอบกับนักศึกษา จำนวน 1,400 คน ได้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 15.1 และ 5.6 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มเพศหญิงได้ค่าเฉลี่ย 16.8 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.5 สเกลที่สร้างขึ้นนี้ยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควร เพราะให้ค่าสัมพันธ์กับแบบสับสนมาตรฐานชุด MMPI ค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับสเกลที่สร้างขึ้นโดย เอ็ดเวิร์ด (Crown and Marlow, 1964)

สรุปได้ว่า การตอบแบบสับสนหรือแบบสับสนถามนั้น ผู้ตอบอาจจะตอบอย่างจริงจัง คือตอบตามความเป็นจริงหรือตอบคล้อยตามความพึงปรารถนาของสังคมก็ได้ สเกลที่สร้างขึ้นเพื่อวัดความพึงปรารถนาของสังคมมีส่วนช่วยในการจำแนกว่าผู้ตอบ ตอบในลักษณะเช่นไร

งานวิจัยเกี่ยวกับการวัดความคงที่ของผู้ตอบ (Self-consistency)

สเกลวัดความพึงปรารถนาของสังคมตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า บุคคลที่ได้คะแนนสูงในสเกลเหล่านี้ มีแนวโน้มที่จะตอบแบบสับสนถามคล้อยตามความพึงปรารถนาของสังคมมากกว่า

ที่จะตอบตามความคิดเห็นที่แท้จริงของตนเอง บุคคลเหล่านี้จึงจัดอยู่ในประเภทชอบคล้อยตามผู้อื่น ชอบยกยอตนเอง หรือเป็นคนที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง คำตอบของเขาจะไม่คงที่จะเปลี่ยนไปตามความนิยมของสังคม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักวิชาการหลายท่านที่หันความสนใจมาศึกษาและพยายามวัดความคงที่ของผู้ตอบ (self-consistency) แทน เกอร์เจน และมอร์ส (Gergen and Morse) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสเกลวัดความคงที่ในตนเอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับวิทยาลัย จำนวน 209 คน เป็นชาย 129 คน หญิง 80 คน วิธิตำเนินการศึกษา คือ ให้กลุ่มตัวอย่างเลือกคำตอบอธิบายตนเองในทางบวกและทางลบอย่างละ 5 ข้อ นำมาจัดคู่เป็น 45 คู่ แล้วให้ผู้ตอบให้คะแนนความสอดคล้องกันของข้อความในแต่ละคู่ ใช้สเกลการให้คะแนน 3 ระดับ คือ 0 = สอดคล้องมาก, 1 = สอดคล้องปานกลาง, และ 2 = สอดคล้องกันน้อยหรือไม่สอดคล้องกันเลย ทำการรวมคะแนนทั้งหมด คนที่ได้คะแนนน้อยแสดงว่าเป็นคนที่มีความรู้สึกคงที่ จากการหาความเที่ยงแบบสอบซ้ำโดยเว้นช่วง 8 สัปดาห์ ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .73 และเมื่อนำไปหาค่าสหสัมพันธ์กับสเกลวัดความพึงปรารถนาของสังคม ปรากฏว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงว่าสเกลนี้สามารถแยกคนที่มีความรู้สึกคงที่ออกจากคนที่ชอบคล้อยตามสังคมได้ (Gergen and Morse, 1967)

ผลการวิจัยของ เกอร์เจน และมอร์ส สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บราวน์เฟน (Brownfain) ซึ่งได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสเกล เพื่อวัดมโนทัศน์ความคงที่ของตนเอง (self-concept stability) โดยถือเอาการตอบที่ไม่สอดคล้องกันของผู้ตอบระหว่างการให้น้ำหนักคะแนน (rate) ตนเองในสิ่งที่ดีที่สุด และสิ่งที่เลวที่สุด เป็นหลักในการพิจารณาคะแนนความคงที่ (stability score) ได้จากผลบวกของความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ผู้ตอบให้น้ำหนักตนเองว่าดีที่สุดและเลวที่สุด จากการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างนิสิตชาย จำนวน 62 คน ปรากฏว่า คนที่ได้คะแนนสูงที่สุดมีแนวโน้มที่จะเป็นคนที่ยอมรับนับถือตนเอง (self-esteem) สูง เป็นคนที่กว้างขวางและรู้จักบุคคลต่าง ๆ หลายคน (Brownfain, 1952)

สรุปได้ว่า ผู้ตอบที่มีความคงที่ในการตอบแบบสอบหรือแบบสอบถามนั้นมักจะเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับเซตคำตอบ (response set)

เคาซ์ และเคนนิสตัน ได้สร้างสเกลตรวจสอบเซตคำตอบ คือ สเกลยอมรับคำตอบ (Agreement response scale) ขึ้นในปี ค.ศ. 1960 มีจำนวนข้อทั้งหมด 15 ข้อ โดยในขั้นแรกข้อกระทงนี้สร้างขึ้นจากมโนทัศน์ทางจิตวิทยา จำนวน 200 ข้อ อีก 360 ข้อ นำมาจากสเกลแบบวิวิธพันธ์ต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้าม ส่วนที่เหลือนำมาจากแบบสอบถามต่าง ๆ เช่น แบบสอบถามความรู้สึกของ เดวิท (David's affect Questionnaire) แบบวัดบุคลิกภาพ 16 ด้านของ แคทเทล (Cattell's 16 P.F. Personality Inventory) คำตอบเป็นแบบ ลิเคิร์ท มี 7 ระดับ จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) ไปจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (7) จากผลการวิเคราะห์รายข้อ ปรากฏว่า ได้ข้อกระทงที่ให้ค่าสหสัมพันธ์สูง กับคะแนนรวมจำนวน 15 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยทั้งสองสรุปว่า เป็นสเกลที่สั้นและดีที่สุด ในการวัดแนวโน้มของการยอมรับคำตอบ ซึ่งถือเป็นเซตคำตอบประเภทหนึ่ง (Couch and Kenniston, 1960)

แคมป์เบลล์ และทรอคแมน (Campbell and Trockman) ได้ศึกษาการใช้สเกลตรวจสอบคำตอบ (verification scale) ในแบบสอบชุด MVII (The Minnesota Vocational Interest Inventory) สเกลตรวจสอบคำตอบนี้เป็นข้อกระทงซึ่งมีผู้เลือกตอบน้อยมาก ผู้วิจัยทั้งสองเลือกข้อกระทงที่มีผู้ตอบน้อย ตั้งแต่ 5%-9% นำแบบสำรวจชุด MVII ไปให้ผู้ตอบ 4 กลุ่มทดลองตอบ กลุ่มแรกมี 27 คน ได้รับคำสั่งให้ตอบแบบสุ่มลงในกระดาษคำตอบ โดยผู้ดำเนินการทดสอบไม่ได้แจกตัวแบบสอบให้ กลุ่มที่ 2 มีจำนวน 30 คน ให้ตอบแบบสุ่มเช่นกัน แต่เป็นการสุ่มโดยใช้ตารางเลขสุ่ม กลุ่มที่ 3 เป็นนักเรียนพาณิชย์ จำนวน 98 คน ตอบแบบสำรวจ MVII 2 ครั้ง ทั้งช่วงห่างกัน 30 วัน กลุ่มที่ 4 เป็นผู้ป่วยโรคจิตที่กำลังรักษาอยู่ในโรงพยาบาล จำนวน 16 คน ตอบแบบสำรวจตามปกติเหมือนกลุ่มที่ 3 ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. คะแนนจากการตรวจสอบคำตอบตั้งแต่ 5%-9% ของทั้งกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มมาตรฐาน คือ กลุ่มที่ 3 มีค่าแตกต่างกันและคะแนนจากสเกลตรวจสอบคำตอบของกลุ่มที่ 1 และ 2 มีค่าใกล้เคียงกันมาก
2. คะแนนจากสเกลตรวจสอบคำตอบตั้งแต่ 5%-9% ของกลุ่มที่ 3 ในครั้งที่ 1 และ 2 ไม่แตกต่างกัน และมีค่าความเที่ยงของสเกลตั้งแต่ .58-.83

3. คะแนนจากสเกลตรวจสอบคำตอบตั้งแต่ 5%-9% ระหว่างกลุ่มมาตรฐานกับกลุ่มที่ 4 มีค่าแตกต่างกัน

งานวิจัยของแคมป์เบลล์ และทรอคแมน ซึ่งศึกษาถึงเซตคำตอบประเภทที่ผู้ตอบตอบแบบรีบเร่ง หรือตอบโดยไม่ได้คิดแบบสอบถามเลข ซึ่งพบว่า สเกลตรวจสอบคำตอบที่ใช้ข้อกระทงที่มีผู้ตอบน้อยสามารถแยกกลุ่มผู้ตอบที่ตอบอย่างจริงจัง และไม่จริงจังออกจากกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Campbell and Trockman, 1963)

ต่อมาอาธานาเซียส (Athanasios) ได้สร้างสเกลเอฟแบบสมมาตร (Balance-F Scale) ขึ้นในปี ค.ศ. 1968 เพื่อวัดคุณลักษณะด้านการเชื่อฟังผู้มีอำนาจ (authoritarianism) ซึ่งจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของเซตคำตอบโดยเขาได้สร้างข้อกระทง ในทิศทางบวกและลบจำนวนเท่า ๆ กันกล่าวคือ คัดเลือกข้อกระทงที่ให้ค่าสหสัมพันธ์ทางบวกสูงที่สุดกับคะแนนรวม 14 ข้อ และข้อกระทงที่ให้ค่าสหสัมพันธ์ทางลบสูงที่สุดกับคะแนนรวม 14 ข้อ รวมทั้งหมดเป็น 28 ข้อ นำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตที่เรียนวิชาวิศวกรรมศาสตร์ เป็นวิชาเอกในปีแรก แต่พอชั้นปี 2 กลับเปลี่ยนไปเลือกวิชาอื่นเป็นวิชาเอกแทน จำนวน 11 คน และกลุ่มที่เลือกเรียนวิชาวิศวกรรมศาสตร์เป็นวิชาเอกไปจนจบหลักสูตร จำนวน 347 คน ผลปรากฏว่าได้ค่าความเที่ยงของสเกลแบบสอบซ้ำเท่ากับ .86 มีข้อกระทงเพียง 4 ข้อ ที่ไม่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้คะแนนของกลุ่มที่ชอบเปลี่ยนวิชาเอกสูงกว่ากลุ่มที่ไม่เปลี่ยนวิชาเอกในแทบทุกด้าน ข้อกระทงในทิศทางบวกถูกพิจารณาว่าเป็นตัวทำนายที่ดีกว่าข้อกระทงในทางลบ

สรุปได้ว่า เซตคำตอบที่อาจเกิดขึ้นได้ในการตอบแบบสอบถาม คือ การตอบคล้อยตามความพึงปรารถนาของสังคม การตอบแบบภาวะจำยอมเงี่ยง ๆ การตอบแบบเดาสุ่ม และการตอบแบบต้องการความเร็วโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการแกล้งตอบ (Faking)

สไตน์บ็อค (Steinbock) ทำวิทยานิพนธ์เพื่อรับปริญญาเอกในหัวข้อเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการจัดฟอร์มของข้อกระทง 3 ฟอร์ม โดยคำนึงถึงค่าความเที่ยงของการแกล้งตอบและ

การยอมรับของผู้ตอบ ฟอรัมแรกคัดข้อกระทงมาจากแบบวัดบุคลิกภาพของ ธอร์นโด้ มีทั้งหมด 20 เซท เซทละ 10 ข้อ วิธีการตอบในแต่ละเซทให้ผู้ตอบเลือกข้อกระทงที่คล้ายกับตัวเขาเองมากที่สุด 3 ข้อ และที่คล้ายน้อยที่สุด 3 ข้อ ฟอรัมที่ 2 ใช้ข้อกระทงชุดเดิมแต่จัดที่ละ 4 (tetrads) ได้ 50 ข้อ ให้ผู้ตอบให้นำหนักคะแนนตัวเองในสเกลการให้คะแนน แบบ 9 ระดับ โดยมีข้อจำกัดว่าข้อกระทง 2 ใน 4 จะต้องไม่ได้รับการให้นำหนักคะแนนในระดับเดียวกัน ฟอรัมที่ 3 เหมือนกับฟอรัม 2 แต่ให้ผู้ตอบใช้วิธีการจัดอันดับแทนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็นกลุ่มแต่ละกลุ่มตอบแบบสอบถาม 2 ครั้ง ครั้งแรกได้รับความชี้แจงให้ตอบว่าจริงใจ และเมื่อทำเสร็จก็ให้ผู้ตอบตอบแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับแบบสอบที่ทำไปแล้วด้วย ในการตอบครั้งที่ 2 ทั้งช่วงห่างประมาณ 2 สัปดาห์ ผู้ตอบได้รับการชี้แจงให้ตอบในลักษณะที่สร้างความประทับใจที่สุดต่อตัวเขาเอง ผลการวิจัยพบว่าแบบสอบฟอรัมที่ 2 ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มทดลองไม่ได้ผลดีไปกว่าฟอรัมอื่น ๆ (Steinbock, 1977)

ชอว์ (Shaw) ทำการวิจัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบการแก้งตอบในการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 94 คน วิธีการทดลองนั้น แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม ทดสอบ 2 ครั้ง ผู้ตอบได้รับการสมมติว่ากำลังสอบเข้าทำงานในตำแหน่งผู้ควบคุมงาน (Foreman) และได้รับคำชี้แจงให้ตอบแบบข้อสี่ตย์ (H) และไม่มีข้อสี่ตย์ (D) สลับกัน คือ DH HD DD และ HH ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. คะแนนเมื่อได้รับคำชี้แจงให้ตอบแบบข้อสี่ตย์ (H) กับคะแนนที่ได้รับการชี้แจงว่าให้ตอบแบบแก้งตอบ หรือไม่มีข้อสี่ตย์ (D) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. เมื่อตัดสินจากคะแนนที่ได้รับ ปรากฏว่า กลุ่มไม่มีข้อสี่ตย์หรือกลุ่มแก้งตอบ (D) ไม่ได้รับการตัดสินให้เข้าทำงานมากไปกว่ากลุ่มที่ตอบอย่างข้อสี่ตย์ (H)

สรุปแล้วผลการวิจัยชี้แนะว่า ผู้ตอบสามารถแก้งตอบได้ แต่ก็ไม่มีผลใด ๆ มากนักในการรับสมัครบุคคลเข้าทำงาน แบบสำรวจบุคลิกภาพที่ชอว์นำมาใช้ในการวิจัยเป็นแบบปรนัย และเมื่อผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบสามารถแก้งตอบได้ จึงทำให้นักวิจัยบางท่านสนใจว่าผู้ตอบจะแก้งตอบในแบบสอบประเภทอัตนัยได้หรือไม่ และได้ผลเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับแบบปรนัย (Shaw, 1962) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ ไคลน์ และโอเวน (Klein and Owens) ร่วมกันทำวิจัยใน ปี ค.ศ. 1965 โดยมีจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการแก้งตอบระหว่าง

แบบสอบถามที่เป็นอัตนัย กับแบบสอบถามที่เป็นปรนัย แบ่งกลุ่มตัวอย่างการวิจัยออกเป็น 3 กลุ่ม 2 กลุ่มแรกเป็นนิสิตระดับมหาวิทยาลัย กลุ่มที่ 1 มี 40 คน กลุ่มที่ 2 มี 15 คน กลุ่มที่ 3 เป็นกรรมการสอบสัมภาษณ์ ในการคัดเลือกนิสิตปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยเดียวกัน จำนวน 79 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของการสอบเข้าทำงาน ในตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ปรนัย ใช้การตอบแบบให้น้ำหนักคะแนน และแบบอัตนัยให้ผู้ตอบกรอกรายละเอียดต่าง ๆ แบ่งการตอบในแต่ละกลุ่มเป็นดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตอบ 2 ครั้ง ครั้งแรกให้ตอบอย่างซื่อสัตย์ เว้นช่องว่าง 1 สัปดาห์ให้ตอบอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งที่ 2 โดยผู้ตอบได้รับคำแนะนำว่าตัวเองกำลังสมัครเข้าทำงาน ในตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ให้แกลังตอบ เพื่อให้ตัวเองได้รับการคัดเลือกเข้าทำงาน

กลุ่มที่ 2 ตอบครั้งเดียว ภายใต้อำนาจที่ตัวเองกำลังสมัครเข้าทำงาน ในตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ ให้เขาแกลังตอบเพื่อให้ได้รับการคัดเลือก

กลุ่มที่ 3 ให้ตอบความคิดเห็นของเขานักวิทยาศาสตร์ที่มีความสามารถ ควรจะมีลักษณะงานอย่างไร

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ผู้ตอบสามารถแกลังตอบได้ในแบบปรนัยและอัตนัย แต่แบบอัตนัยแกลังตอบได้ยากกว่า
2. กลุ่มที่ 1 แกลังตอบได้ดี คือ ได้คะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ 2 เนื่องจากเคยมีประสบการณ์จากการตอบอย่างซื่อสัตย์ในการตอบครั้งแรกมาก่อนแล้ว จึงรู้วิธีการแกลังตอบได้ดีกว่า (Kleinand Owens, 1965)

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อกระทงทางบวกและทางลบ

อารยา ตั้งคณิวาส (2529) ทำการศึกษาค่าความเที่ยง ค่าความตรงของมาตรวัดทัศนคติแบบลิเคอร์ท โดยใช้สัดส่วนจำนวนข้อกระทงที่เป็นนิเสธต่างกัน คือ 75%, 50% และ 25% พบว่า ค่าความเที่ยง และความตรงร่วมสมัยของมาตรวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครูที่มีสัดส่วนจำนวนข้อกระทงนิเสธ 75%, 50% และ 25% ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และมีความตรงเชิงจำแนกเท่าเทียมกัน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ คณะ (2536) กล่าวว่า แบบสอบถามที่มีคำตอบในแต่ละข้อ เหมือนกันหมด เช่น มีคำตอบอยู่ในสเกลที่มีน้ำหนักคะแนนลดหลั่นกันลงมาตามลำดับ แบบสอบถามประเภทนี้ง่ายแก่การที่ผู้ตอบจะแก้งตอบให้คำตอบไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ดังนั้นจึงควรสร้างข้อกระทงที่มีลักษณะไปในทางบวกและทางลบจำนวนเท่า ๆ กันหรือไม่ก็ควรเป็นข้อความที่มีลักษณะไปในทิศทางเดียวกันทุกข้อ

Ebel, Robert L. (1972) กล่าวว่า แบบสอบแบบถูกผิด ถ้ามีจำนวนข้อผิดอยู่ประมาณ 67% ของจำนวนข้อสอบทั้งหมดแล้ว จะทำให้ข้อสอบนั้นมีค่าความเที่ยงสูงขึ้น

Mehrens and Lehman (1978) กล่าวว่าข้อความที่มีลักษณะไปในทิศทางเดียวกัน และมีน้ำหนักของข้อความใกล้เคียงกัน ในข้อกระทงหนึ่ง ๆ อาจมีข้อความ 2, 3 หรือ 4 ข้อความก็ได้ ผู้ตอบจะแก้งตอบเพื่อให้คำตอบของเขาเป็นไปในทิศทางหนึ่งได้ยาก เนื่องจากข้อความต่าง ๆ ที่ถือเป็นตัวเลือกนั้นมีลักษณะน้ำหนักคะแนนใกล้เคียงกันมาก

O'Niell (1967) พบว่า คนส่วนใหญ่จะตอบเห็นด้วยกับคำถามทางบวกมากกว่าคำถามทางลบ และตอบในทิศทางที่พึงปรารถนาของสังคมหรือตามที่ควรจะเป็น (อ้างถึงใน รุ่งนภา พุ่มพฤษ์, 2534)

จากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วจะพบว่า ในการตอบแบบสอบหรือแบบสอบถามนี้ผู้ตอบสามารถที่จะแก้งตอบอย่างจงใจหรือแบบสุ่มได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับความพอใจหรือแรงจูงใจในตัวของผู้ตอบเอง วิธีการต่าง ๆ ในการตรวจสอบคำตอบที่จริงจังที่นักวิจัยทั้งหลายได้เพียรพยายามคิดค้นและนำมาทดลองใช้ในการวิจัยต่าง ๆ มีส่วนช่วยให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นในการวิจัยที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ถ้าได้มีการใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบความจริงใจของผู้ตอบ รวมทั้งสนใจในการที่จะเพิ่มพูนแรงจูงใจของผู้ตอบให้มากขึ้น ก็จะทำให้ข้อมูลมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น